

STATENS DYREHELSETILSYN

Sentralforvaltningen

Dato: 29.05.2001

Vår ref.: S-1174/01

Saksbeh.: Marianne Kristiansen

Arkivnr.: 727.0

Deres ref. :

Statens dyrehelsetilsyn – fylkesveterinærene

VEILEDNING OM PRAKTISERING AV TILSYNS- OG VEDTAKS- MYNDIGHET I FORBINDELSE MED MISTANKE OM ELLER TILFELLE AV B- OG C-SJUKDOMMER HOS BIER

Vi viser til forskrift 27.04.2001 om tiltak mot sjukdommer hos bier. I det følgende gis veiledning om praktisering av distrikts- og fylkesveterinærenes tilsyns- og vedtakskompetanse etter forskriften i forbindelse med mistanke om eller tilfelle av B- og C-sjukdommer hos bier.

Overordnede mål og strategier

Påbud om gjennomføring av tiltak ved mistanke om eller tilfelle av B- eller C-sjukdom bør kalibreres i forhold til statens overordnede mål og strategier for sjukdomsbekjempelse, jf. langsiktig plan for Statens dyrehelsetilsyn.

For B-sjukdommer er målsettingen frihet for sjukdom, selv om en for noen sjukdommer må akseptere at smittestoffet forekommer i populasjonen. Vanlige tiltak omfatter restriksjoner på flytting av dyr (bier) fra smittet dyrehold (bigård). For enkelte B-sjukdommer gis også påbud om bekjempelse som for A-sjukdommer.

Når det gjelder C-sjukdommer som har stor betydning for primærprodusentene (birøkterne) er målet å redusere forekomsten. Dyrehelsetilsynets arbeid med disse sjukdommene baseres i første rekke på samarbeid med næringen og relevant fagekspertise om helseplaner mv. Det er ikke vanlig å gi påbud om bekjempelse.

Tiltak ved mistanke om B-sjukdom

B-sjukdommer

Følgende sjukdommer hos bier er klassifisert som B-sjukdommer etter ”sjukelista”: Lukket yngelrâte, åpen yngelrâte, steinyngel og trakémiddinfeksjon.

For eier eller annen som har ansvaret for biene gjelder dermed plikten etter husdyrloven § 2 til å melde fra til veterinær ved mistanke om disse sjukdommene. For veterinærer gjelder B-instruksen i forskrift 05.02.1990 om instruks for A-, B- og C-sjukdommer.

Inspeksjon og prøvetaking

Ved mistanke om B-sjukdom bør distriktsveterinæren foreta inspeksjon i bigården og ta ut / sende inn prøver for laboratorieundersøkelse. Avhengig av hvilken B-sjukdom det er mistanke om, er det aktuelt å ta følgende prøver:

Sjukdom	Prøvemateriale/prøveuttak
Lukket yngelrâte Åpen yngelrâte Steinyngel	En firkant på ca. 10 x 10 cm skjæres ut av yngeltavlen. Prøven bør inneholde så mye død/misfarget yngel som mulig. Det bør være minst mulig honning i prøven. Prøven kan pakkes løst inn i papir. Unngå bruk av tett emballasje som plastposer, aluminiumsfolie, vokset papir, hermetikkbokser og glass, da dette kan føre til at prøven mugner og gjøre diagnostiseringen vanskelig.
Trakémidd	50 – 60 levende bier (helst trekkbier) tas fra flybrettet/kuben over i en egnet beholder. Biene avlives ved at beholderen tilsettes 70% etanol eller legges i en dypfryser. Hvis prøven ikke sendes til NVH straks, må uttatte bier lagres på 70% etanol til innsending.
Innsending av prøvene	
Prøvene pakkes i hard ytre emballasje (kraftig pappeske/treeske) slik at de ikke blir ødelagt under sending. Prøvene sendes, sammen med utfylt skjema ”Bisjukdomsdiagnostikk”, til Norges veterinærhøgskole (NVH). Kontaktperson på NVH: Professor Bjørn Gjerde (tlf: 22 96 49 64).	

Skjemaet ”Bisjukdomsdiagnostikk” følger vedlagt og kan dessuten hentes ut fra intranettet, hvor det ligger lagret under *landdyrhelse/prod.dyr/bier/beredskap*. Der finnes også kopi av den vedlagte avtalen mellom Sentralforvaltningen og NVH om diagnostikk av bisjukdommer.

Når det gjelder prøvetaking / undersøkelser, nevnes for øvrig birøkterens plikt etter § 8 (samt husdyrloven § 5) til å legge forholdene til rette for dette og til å yte nødvendig bistand ved undersøkelser.

Restriksjoner og tilbaketrekking av bigårdssertifikat

I påvente av svar fra NVH, bør bigården pålegges restriksjoner. Myndighet til å gjøre dette tilligger distriktsveterinæren etter § 15. Har mistanken oppstått i en sertifisert bigård, bør dessuten sertifikatet trekkes tilbake inntil videre. Myndighet til å gjøre dette tilligger distriktsveterinæren etter § 14.

Avhengig av hvilken sykdom det er mistanke om, er det aktuelt å pålegge følgende restriksjoner:

Sjukdom	Type restriksjoner
Lukket yngelrâte Åpen yngelrâte	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Forbud mot å føre bier til og fra bigården. ➤ Forbud mot å føre brukt bimateriell og utbygde vokstavler til og fra bigården/lager/slyngerom.
Steinyngel	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Forbud mot å føre bier til og fra bigården. ➤ Forbud mot å føre brukt bimateriell og utbygde vokstavler til og fra bigården/lager/slyngerom. ➤ Forbud mot levering av honning etc. fra bigården.
Trakémidd	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Forbud mot å føre bier fra bigården.

Rapportering

Distriktsveterinæren skal normalt rapportere mistanke om B-sjukdom i ANISTAT. Da ANISTAT foreløpig ikke er tilpasset for rapportering av sjukdommer hos bier, bør distriktsveterinæren orientere fylkesveterinæren på annen måte, for eksempel telefonisk, ved melding via e-post og/eller kopi av vedtak om restriksjoner.

Oppheving av restriksjoner

Dersom sjukdomsmistanken avkreftes, bør distriktsveterinæren oppheve restriksjonene / levere sertifikatet tilbake.

Tiltak ved påvisning av B-sjukdom

Rapportering

Distriktsveterinæren skal normalt rapportere tilfelle av B-sjukdom i ANISTAT. Da ANISTAT foreløpig ikke er tilpasset for rapportering av sjukdommer hos bier, bør distriktsveterinæren orientere fylkesveterinæren på annen måte, for eksempel telefonisk eller ved melding via e-post. Ved påvisning av B-sjukdom, vil NVH før øvrig sende kopi av prøvesvaret til fylkesveterinæren, jf. vedlagte avtale.

Fylkesveterinæren bør orientere Sentralforvaltningen om påvisning av B-sjukdom telefonisk eller ved melding via e-post, samt ved kopi av vedtak om bekjempelse av sjukdommen.

Restriksjoner

Ved påvisning av B-sjukdom bør distriktsveterinæren opprettholde restriksjonene.

Utarbeidelse av forslag til saneringsplan

Ved påvisning av B-sjukdom hos bier, bør distriktsveterinæren utarbeide forslag til smittesaneringsplan. Avhengig av hvilken sjukdom som er påvist, er følgende tiltak aktuelle:

Sjukdom	Type saneringstiltak
Lukket yngelrâte Åpen yngelrâte	<ul style="list-style-type: none">➤ Tilintetgjøring (brenning) av materiell i bigård/på lager/i slyngerom etc. som vanskelig lar seg rengjøre og desinfisere (eks. dårlig stand).➤ Grundig rengjøring og desinfeksjon av materiell i bigård/på lager/slyngerom etc.➤ Tilintetgjøring (brenning) evt. omsmelting på "godkjent" vokspresseri av utbygde vokstavler som finnes i bigården/på lager.➤ Jorda foran kubene i bigården strøs med brent kalk og spavendes.
Steinyngel	<ul style="list-style-type: none">➤ Samme type saneringstiltak som ved tilfelle av lukket og åpen yngelrâte, samt➤ Tilintetgjøring av honning/produkter fra bigården.
Trakémidd	Ingen saneringstiltak.

Påbud om bekjempelse

Myndighet til å påby bekjempelse av B-sjukdom hos bier tilligger fylkesveterinæren etter § 15 annet ledd. Avhengig av hvilken sjukdom som er påvist, er det aktuelt å påby gjennomføring av følgende tiltak:

Sjukdom	Type tiltak
Lukket yngelr�ate åpen yngelr�ate Steinyngel	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Avlivning og tilintetg�oring (brenning) av alle bisamfunn med symptomer på sjukdom. ➤ Ombygging av bisamfunn uten symptomer om høsten (september). ➤ Smittesanering jf. saneringsplan.
Trakémidd	Normalt gis det ikke påbud om bekjempelse (kun restriksjoner).

Kartlegging av smittekilde og kontaktbig rder

Ved påvisning av B-sjukdom, bør distriktsveterin eren søke   kartlegge smittekilden og avklare hvorvidt det har vært smittefarlig kontakt med andre bigårder. I så fall bør distriktsveterin eren legge restriksjoner på kontaktbig rdene og foreta unders kkelser i disse på samme måte som ved mistanke om B-sjukdom.

Som kontaktbig rder er det aktuelt   regne:

- 1) Andre bigårder tilhørende samme bir kter.
- 2) Alle bigårder som befinner seg innenfor et område med radius 3 km rundt den bigården hvor sjukdommen er påvist.
- 3) Alle bigårder som i løpet av det siste året har hatt smittefarlig kontakt med bigården hvor sjukdommen er påvist, f. eks. ved:
 - a) levering/mottak av bier, materiell, vokstavler etc.
 - b) bruk av samme parestasjon på samme tid.
 - c) vandring til samme område på samme tid.

Erstatning

Ved påbud om bekjempelse av B-sjukdom kommer erstatningsreglene i husdyrloven til anvendelse. Sentralforvaltningen har utarbeidet vedlagte notat av januar 2001 som er ment til bruk for Statens representant (distriktsveterin eren) under lensmannsskj nn. Når det gjelder prinsippene for verdsettelse av dyr, angir notatet at det skal ytes individuell erstatning for avlivede dyr. For bier er det imidlertid som regel mer relevant   yte erstatning for avlivede bisamfunn enn enkeltindivider (ett bisamfunn = ett "dyr"). Erstatning for enkeltindivider kan dog være relevant, eksempelvis i tilfeller der det dreier som om påbudt avlivning av bidronninger hos en bir kter som produserer slike for salg.

Oppheving av restriksjoner

Når det gjelder oppheving av restriksjoner i forbindelse med lukket yngelr ate er Norge forpliktet av EØS-avtalen til   følge EU sine regler. I forbindelse med utførsel av dronninger til andre EØS-land, følger det av rådsdirektiv 92/65/EØF at restriksjoner etter påvisning av lukket yngelr ate tidligst skal oppheves 30 dager etter at alle bikuber som finnes i et område med radius 3 km rundt utbruddet har blitt kontrollert, og alle infiserte kuber har blitt brent eller behandlet med tilfredsstillende resultat. Distriktsveterin erene bør derfor ikke oppheve restriksjoner for lukket yngelr ate med mindre disse kriteriene er oppfylt. Sentralforvaltningen anbefaler at man følger tilsvarende rutiner ved oppheving av restriksjoner etter påvisning/bekjempelse av åpen yngelr ate og steinyngel.

Tiltak ved mistanke om eller påvisning av C-sjukdom

C-sjukdommer

Følgende sjukdommer hos bier er klassifisert som C-sjukdommer etter ”sjukelista”: Nosemasjuka og varroainfeksjon.

Restriksjoner / tilbaketrekking av sertifikat

Myndighet til å pålegge restriksjoner ved mistanke om eller tilfelle av C-sjukdom tilligger distriktsveterinæren etter § 16. Sentralforvaltningen anbefaler at hjemmelen normalt ikke tas i bruk. Anbefalingen gjelder også ved mistanke om / tilfelle av varroainfeksjon i bigårder som er plassert i områder av landet hvor parasitten ikke er påvist tidligere (region A, B og D). Anbefalingen grunngis med at C-sjukdommer er ikke meldepliktige etter husdyrloven. Dermed vil det være mer eller mindre tilfeldig om distriktsveterinæren får kjennskap til mistanken / tilfellet. Det vil være vanskelig å forsvare at birøktere som frivillig melder fra får restriksjoner på sin bigård, mens de som ikke melder fra ikke får det.

Dersom det skulle oppstå mistanke om / påvises varroainfeksjon i en sertifisert bigård som er plassert i region A, B, eller D, bør imidlertid sertifikatet trekkes tilbake. Myndighet til å trekke sertifikatene tilbake tilligger distriktsveterinæren etter § 14. Tilbaketrekking av sertifikater vil tilnærmelesvis kunne gi samme spredningsforebyggende effekt som å pålegge restriksjoner.

Påbud om bekjempelse

Myndighet til å påby bekjempelse av C-sjukdom hos bier tilligger fylkesveterinæren etter § 16. Påbud om bekjempelse av C-sjukdom bør imidlertid kun gis i helt spesielle tilfeller. Dette gjelder også dersom det påvises varroainfeksjon i bigårder som er plassert i områder av landet hvor parasitten ikke er påvist tidligere (region A, B og D). Normalt bør bekjempelse / veiledning om bekjempelse av C-sjukdom skje i privat regi. Dersom fylkesveterinæren gir påbud om bekjempelse av C-sjukdom, bør påbudene ikke være mer inngripende enn at det skal foretas behandling mot sjukdommen. Å påby avlivning og destruksjon av bisamfunn som er angrepet av C-sjukdom kan neppe forsvares.

Revisjon av ”veilederen”

Forvaltning av regler om tiltak mot sjukdommer hos bier er en ny oppgave for Statens dyrehelsetilsyn. Sentralforvaltningen antar derfor at det vil kunne oppstå behov for revisjon av denne veiledningen etter hvert som etaten får erfaring på området. Vi håper fylkesveterinærene vil oppsummere egne og distriktsveterinærenes erfaringer ved årets slutt, og imøteser eventuelle forslag til forbedringer/endringer.

Med hilsen

Sonja Kluge-Berge
seksjonssjef

Marianne Kristiansen
rådgiver

Vedlegg: Skjema ”Bisjukdomsdiagnostikk”
Kopi av avtale mellom Sentralforvaltningen og Norges veterinærhøgskole
Kopi av Sentralforvaltningens notat av januar 2001 vedr. lensmannsskjønn/erstatning.

Kopi: Norges Birøkterlag